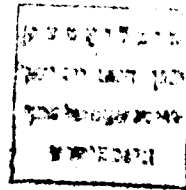

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

ספר

תולדות תנאים ואמוראים

מסודר ע"פ א"ב עם באורים והגהות וגרסאות שונות.

גם יבאו כל סימני הש"ס עם באור קצר. גם מנין השמרות בהשוואה עם מנין העולם,
חובן הבית, ומנין העמים.

בשלושה חלקים.

מאת

אהרן בר' מרדכי ז"ל הוימאן

בעל הסתבר ספר, בית ועד לחכמים, וזתתנן הכתב על אגרת דרבינו שירא נאמן.

חלק ראשון

מערכת אל"ף—ח"ת

לונדון.

בדפוס, העקסטרעס" 89 קאמברידזש על סטרום, איסט.
בשנת עה"ר לפ"ק.

רב אייז סבא מפומבדיתא.

גדול הדור בזמן רב הונא כביצה כא. שבעי מרב הונא וא"ל ר"ה עורבא פרח (השיאו לדכראחה, רש"י) בי נפיק א"ל רבה בריה לאו היינו רב אייז סבא דמשתבח ליה מר בגויה דגברא רבה הוא? א"ל ומאי אעביר אני היום סמכיני באשישות — ובעא מינאי מלתא דבעיא מעמא, ובחולין קבד: מובא שבעי מרבה בר ר"ה ורבא בריה שאלו לאו היינו רב אייז כבא מפומבדיתא, וזה כוונת היוחסין בערך רב אייז וז"ל רב אייז סבא דגברא רבה הוא, וכן רבה בר רב הונא לרבא בריה, וכונתו לב' הגמרות לביצה כא. שכן אמר עליו רבה לר"ה אביו, ולחולין קבד: ושם רבה בר"ה ורבא בריה. ומה שמביא ביוחסין בערך רבא, רבא בריה הרב אייז סבא לרב אשי במנחות, בל"ס היה לו כן הגרסא ולא זהו בנו של רב אייז סבא שהיה בזמן ר"ה וכאשר בארתי בערכו ובחנם תפשו בסה"ד בערך רבא בריה דר"א סבא ופלפל הרבה עלי חנם. אבל האמת ששני טעותים נפלו בגמרות א) שבחולין צ"ל כמו כביצה שם שבא לפני ר"ה ולא לפני רבה בר"ה וכמו שמוכח הגרסא בדק"ס חולין קבד; וכן מצינו אותו עם רבה בר"ה כפסחים נא. כי אתא רבב"ח עול לגביה רב אייז סבא (כן הוא גרסת היר"ף ובגרמא שלנו עויא סבא) ורבה בר"ה — אתו וא"ל לאבות (הוא ר"ה). ב) שבשני המקומות צ"ל רב ייבא סבא ולא רב אייז סבא כי רב ייבא סבא היה נאמת מתלמידיו הרב, והגרסא הזאת מובא בדק"ס שם, אבל רב אייז סבא היה מאוחר הרבה ששקל ומרי עם רב פפא כמו"ק כד: אדבריה רב פפא לרב אייז סבא ודרש ובסנהדרין נוז: הקשה לר"פ, וזה ברור.

אובמי. אבא בר אימי ביצה כו.:

אולפנא.

נזכר עירובין סו. אמר רב נחמן [צ"ל רב חנין, דק"ס ויוחסין] בר אמי משמיה דאולפנא, ופרש"י ששמע מרבו, אבל היוחסין פירש שהוא שם חכם, וגרסת דק"ס משמיה דאילפא, ובערכין כח: א"ר חייא בר אבא משמיה דחולפנא, אפשר שצ"ל דאולפנא.

און בר אבמי. (און בן פלת, במדבר פס"ו-א). כן מובא בסה"ד משבת פ"ו רה"ה שאמר לפני רב יהודה, אבל גרסא שלנו און בר אימי, וכל שמות הירושלמי דשם משובש וא"א להעמיד הגרסאות דשם, ובאור זרוע ח"ב ספ"ד גרס חנן בר אימי אמר קומי רב יהודה בשם מנשה בר ירמיה.

ר' אוניא.

נזכר שה"ר פ"ב פטוק ז', ובקה"ר פ' אני קהלת ר' אוניא ור' יוון, ובמדרש תהלים פ"א יח א"ר אוניא מה המים עשויים לגנות וכו'.

אונקלוס הגר.

זה דבר ברור שהשם אונקלוס ועקילס הוא של איש אחד כדמצינו מגילה נ. שקראו בשם אונקלוס הגר שתרגום של תורה אמרו. מפ"י ר"א ור' יהושע, ובירושלמי שם פ"א ה"א איתא עקילס הגר, וכן המעשה המובא ב"ר פ"ע"ה ששאכ לר"א הרי כל שבחו של גר, ושם עקילס, ובתנחומא לך ס"ו הגרסא אונקלוס הגר.

והנה למותר לנו להאריך בתולדותיו יען שכבר האריכו חכמי הדור ובראשם הגאון הנשר הגדול ר' נתן ארלר הכהן ז"ל אב"ד דמדינות אנגליה, בהקדמתו היקרה לנתינת לגר, ולכן נבאר אך בקצרה ע"פ דברי חז"ל.

בתנחומא משפטים"ג אמרו עקילס כן אחותו של אנדריוס היה טבקש להתגייר

להתנייר והיה ירא מפני אנדרינוס דודו, א"ל מבקש אני לעשות סחורה — ונתן לו עצה שכל פרקמטיא שאתה רואה שהיא נתונה בארץ לך עסוק בה שסופה להתעלות. — בא לו לא"י ולמד את התורה והתנייר, וכשבא אצל אנדרינוס שאלו למה פניך משונות שמא הפסדת הסחורה שלך וסיפר לו שהתנייר ולמד תורת ישראל, ומי אמר לך [לעשות כן] א"ל כך נמלכתי שאהה אמרת לי שכל פרקמטיא שהיא נתונה בארץ אעסוק בה, וחזרתי על כל אומות ולא מצאתי אימה הנתונה לארץ בישראל וסופן להתעלות. ומובא המעשה בקצרה ש"ר פ"ל-יב, ובגישוין נו: אונקלוס בר קלוניקוס בר אחתיה דטיטוס הוה (וצדק בזה מאוד נרמס הגר"א שצ"ל בר אחתיה דאנדרינוס הוה) בעי לאיניורי וכו', ובע"ז יא. יוספר אונקלוס בר קלונימוס אינייר שדר קיסר גונדא דרומאי אבתריה משכינתו בקראי איניור ושלח אחריו כמה גונדי וכולם נתניירו ע"י, ובאחרונה צוה הקיסר להם שלא ידברו עמו שום דבר אך יקחוהו וכשבאו אליו להביאו כי נקמו ליה ואולי הוא מזוונתא אותיב יריה עליה ואחך, א"ל מאי אחיבתא א"ל מנהגו של עולם מלך בו"ד יושב מבפנים ועבדיו משמרין איתו מבחוץ והקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמרין מבחוץ — איניור. תו לא שדר בתריה.

ויוספר בב"ר פ"עיה שעקילם הגר נכנס אצל ר' אליעזר א"ל הרי כל שבחו של גר שנאמר ואיהב גר לתת לו לחם ושמלה? כמה טווסין כמה פוסייני אית לי ואפילו עבדי לא משגיחין. נוף ביה ואזל נביה ר' יהושע התחיל מפיסו בדברים לחם זו תורה — שמלה זו טלית — אמרו אלולי אריכות פנים שהאריך ר' יהושע עם עקילם היה חוזר לסורו. והנה ידוע שאנדרינוס מלך תבט לשטרות מו'

שנה אחר החורבן, והוא שהיה בן אחיתו היה בל"ם צעיר ממנו לימים וא"כ איך אפשר לפרש מה שאמרו ע"ז יא. כשמת ר"ג הזקן שרף עליו אונקלוס הגר שבנים מנה צורי הלא ידוע שר"ג הזקן נפטר לערך עשרים שנה לפני החורבן ואם אז היה כבר גר צדק ובא בשנים א"כ איך נפרש שבא לפני דודו אנדרינוס קיסר לשאול ממנו עצה להתנייר שזה היה קרוב לשבעים שנה אחר זה, ואיך בא לפני ר"א ור"י שכל ימי פעולתם היה אך אחר החורבן, אבל האמת יורה דרכו שצ"ל כשמת ר"ג והוא ר"ג דיבנה ותיבת "הזקן" הוא ט"ס וכן ליתא בהר"ף והרא"ש, ומה שמביא בהקדמת נתונה לגר צד 7 אית ה' שכתב שר"א ור' יהושע היו בזמן ר"ג הזקן ממו"ק כו. באמת גם שם צ"ל ר"ג והוא ר"ג דיבנה וכמפורש ברכות פ"ג ה"א ושם ליתא תיבת הזקן, כי אף שר"א ור"י הו' כבר גדולי הדור קודם החורבן אבל עשרים שנה קודם החורבן שאז נפטר ר"ג הזקן ודאי לא הגיעו להוראה ובפרט שאז היה ריוחב"ז ורשב"ג קיים.

ולכן בל"ם שאונקלוס התנייר כבר אחר החורבן שנים רבות ואז היו ראשי הדור ר"ג דיבנה ור"א ור' יהושע ור"ע, והוא קיבל מהם וכדמצינו שהיה בעזרתא חדא עם ר"ג כתוספתא מקוואות פ"ו מעשה בר"ג ואונקלוס הגר שהיו באשקלון וטבל ר"ג במרחץ אחד ואונקלוס בים, א"ר יהושע בן קופסא (בתוספתא צוקרמנדל בן קבוסי והוא חתנו דר"ע) עמהן הייתי וכו', ובתוספתא כלים ב"ב פ"ב מעשה בבבחי של אונקלוס הגר שהביא כופתו לפני ר"ג וכו', ורכותיו המובקים היו ר"א ור' יהושע במנילה ג. שאמרו תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו מפי ר"א ור' יהושע ולשון הירושלמי שם פ"א ה"א שעקילם תרגם התורה לפני ר"א ור' יהושע

כתנחומא לךיא בהערה ג'.
אבא אוריין איש ציידין. ערך אבא
גריין.

אושעיא.

רב אחא בר הושעיא נזכר בהרא"ש
עירובין רפ"א, רב חמא ב"א סנהדרין
כה, יהודה ב"א עירובין פ, מרינוס ב"א
ברכות פ"ו ה"ה, רב נחמן ב"א שבת
סה, רב נתן בר אושעיא שבת פא.:

ר' אושעיא. (תנא דברייתא)

נזכר שבת ננ, אבל הוא ט"ס וצ"ל
ר' יאשיה.

ר' אושעיא רבה.

(תלמידו דר' חייא ובירושלמי נקרא כמעט
תמיד בשם ר' הושעיה רבה ואך לפעמים
בשם ר' אושעיא, ולהיפך בבבלי נשאר אך במק"א
בשם ר' הושעיא כתענית ט).

האדם הגדול הזה אשר זכה להקרא
בשם "רבה" ובשם "בריבי" ובשם "אבי
המשנה" היה בנו של ר' חמא בנו של
ר' ביסא אשר לפי דעת הראב"ד בהקדמת
הרמב"ם היה מבית דיני של רבי וכן
בנו ר' חמא וגם הרמב"ם מודה לזה ואך
דעת הרמב"ם שגם ר' אושעיא נכדו היה
בב"ד דרבי והצדק אתו יען שגם ר' יוחנן
שהיה תלמידו דר' אושעיא זכה לישב
בישיבת רבי כפסחים ג: וא"כ למה לא
נאמר שר' אושעיא היה בב"ד?

ושלשה דורות הללו היינו ר' ביסא
ובנו ר' חמא ור' אושעיא בנו ראו זה
את זה כשהיה ר' אושעיא גדול הדור
ככתובות סב: שר' חמא הלך מביתו
ללמוד תורה והניח את בנו ר' אושעיא
עודנו ילד קטן, ושהה בישיבה זמן רב,
ובתוך כך נתגדל בנו בתורה, ולבסוף
כששב לביתו והתירא שאם יבא פתאום
לביטוי יארע איזה סיבה כאשר קרה לאשת
ר' חנניה בן חכינאי, לכן הלך לב"המר
ומשם שלח להגיד לב"ב שבא, ובב"המר
ישב ר' אושעיא בריוה אך לא ידעו איש

וקילטו אותו וא"ל יפית מכני אדם,
וכונה אחת לשניהם שנעשה על פיהם
ובפניהם שהמה השגחו על התרגום
שיצא כתיקו ובמהרתו.

והנה מלכר מה שהיה גדול מאוד
בתורה ובחכמה היה חסיד גדול עד
שאמרו בתוספתא חגיגה פ"ג אינקלוס
הגר היה אוכל על מהרות הקודש כל
כל ימיו והיתה ממפתחו מדרס לחכמת,
ונזכר ב"ב צמ, אינקלוס הגר אמר כרוכים
סגשה צעצועין הן וכו', ובתוספתא דמאי
פ"ו ובירושלמי שם כשמת אביו וחילק
עם אחיו בנכסי אביו החמיר על עצמו
והולך הנייה (דע"ז שירש מאביו) לים
המלח, ובירושלמי קידושין פ"א סה"א
עקילס הגר תירגם לפני ר"ע והיא
שפחה נחרפת לאיש בכתושה וכו', ובספרא
בהר פ"א שהוציא לעבדיו פנדוס, וכן
נזכר בשם עקילס בירושלמי שבת פ"ו
ה"ד ובתי הנפש תרגם עקילס אסטומבריאה.
וביומא פ"ג ה"א תרגם עקילס לקבל
נכרשתא לקבל למפרס, ובסוכה פ"ג ה"ה
תרגם עקילס הדר הירור, ובחגיגה פ"ב
ה"א אררינוס שאל לעקילס הגר קושטא
אתן אמרין דהין עלמא קיים על רוחא
א"ל אין וכו'. וכן נזכר ב"ר פכ"א"א שם
פמ"דג, שם פעה, ש"ר פ"ל"ב, ויק"ר
ספ"א, שם פלגין, שהש"ר פ"ד"ב. קה"ד
פ"א"ג, יבתנחומא הישן בראשית ה.

והנה אם התרגום שבידינו היום בשם
תרגום אונקלוס יצא מעט אונקלוס הגר
אם לא, כבר האריך בזה הגאון בעל
נתינה לגר ואין להוסיף עליו.

אוכמייא. ר' יצחק בריוה יבמות
פ"א ה"א.

ר' אורי. (בעלאל בן אורי, שמות לא"ב).

בירושלמי ברכות רפ"ב ר' חונה ר'
אורי ר' יוסף רב יהודה בשם שמואל,
ובדרך ארץ רבה רפ"א ר' חנינא בן
אורי, וכאמת צ"ל ר' חונה ר' אורי